

УДК 378.015-051:808.5

Грицаснко Л.М.,

старший викладач кафедри педагогіки та методики професійного навчання,
керівник навчально-методичного відділу Київського національного університету технологій та дизайну,
vesna.mila.m@mail.ru

Україна, м. Київ

МИСТЕЦТВО САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ І ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНІКА У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА

У статті визначено поняття «самопрезентація» та етапи її формування у процесі професійної діяльності викладача. Розглянуто питання ефективності використання педагогічної техніки в мистецтві самопрезентації для досягнення комунікативної мети, педагогічної дії.

Ключові слова: мистецтво самопрезентації, педагогічна техніка, презентація, професійна діяльність викладача, педагогічна дія, процес ефективної комунікації.

Постановка проблеми. Світові процеси гуманізації, глобалізації, євроінтеграції зумовлюють модернізацію змісту сучасної освіти. Імплементация нового законодавства, реформування у вітчизняному освітньому просторі підпорядковані основній меті – підвищенню якості освіти, підготовці високопрофесійних фахівців, формуванню людини як особистості та індивідуальності, яка забезпечує розвиток держави в цілому, культурний та духовний розвиток суспільства. Першочергова роль у реалізації цього завдання відводиться викладачу, педагогу, як суб'єкту комунікації, який у сучасних умовах ретранслює інформацію, вчить, розвиває, виховує, формує нове покоління, яке б вміло працювати не тільки в інформаційному суспільстві, а за визначенням ЮНЕСКО – в «суспільстві знань». У зв'язку з цим підвищується роль комунікативних процесів у професійній діяльності викладача.

Актуальності у наш час набуває оволодіння мистецтвом презентації і самопрезентації як майбутніх педагогів, нині – студентів, так і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів, оскільки важливою складовою професіограми фахівця є комунікативна компетентність, до складу якої входить: підготовка публічного виступу, його виголошення перед аудиторією з метою педагогічної дії, комунікативного впливу. Оволодіння педагогічною технікою допомагає розкрити деякі аспекти мистецтва самопрезентації з метою досягнення ефективної комунікації в освітньому процесі.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження теоретичних та практичних аспектів навчального курсу риторики у вищій школі, зокрема з питань риторичної майстерності, таких науковців, як: Г.М. Сагач, Л.І. Мацько, С.Д. Абрамович, М.Ю. Чикарькова, В.М. Вандишев, В.В. Молдован та ін. – розкривають важливість і актуальність формування риторичної особистості викладача, вчителя, «який повинен володіти живим словом як інтеграційною якістю професійної майстерності, з установкою на педагогічну діяльність через сформовані спеціальні знання й уміння, через переконаність та ціннісні орієнтації... на доцільність володіння мистецтвом живого слова у педагогічному процесі, педагогічному спілкуванні» [1, с.188]. Вчені розглядають розвиток риторики в діахронічному та

синхронному аспектах, види красномовства, риторичні закони управління мисленно-мовленневою діяльністю, мистецтво спілкування як вищий прояв професійно-виконавської культури, «мета якої формування культури риторичної особистості вчителя, який володіє мистецтвом переконуючого мовлення і може навчити цьому мистецтву своїх учнів, студентів» [1, с.165].

Питанню педагогічної майстерності і, зокрема, педагогічній техніці викладача значна увага приділена в науковій, навчально-методичній літературі у працях: І.А. Зязюна, Н.Г. Базилевич, Т.Г. Дмитренко, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривоноса, Н.М. Тарасевич, В.А. Семиченко, Н.Г. Ничкало, О.А. Лаврінєнка. Основні аспекти культури спілкування та етикету, особливості мовленнєвої культури як складника професійної майстерності педагога, розглянуті у накових працях: С.В. Шевчук, І.В. Клименко, Ю.І. Палехи, Я.К. Радевича-Винницького, В.Г. Пасинок та в інших дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених.

Науковці відзначають, що модернізація сучасної освіти вимагає пошуку нових освітніх концепцій, в яких «педагогічна майстерність є не лише комплексом властивостей особистості, що забезпечують високий рівень професійної діяльності на рефлексивній основі, а й системою професійних компетентностей, сформованих на методологічному, теоретичному, методичному і технологічному рівнях» у процесі підготовки майбутніх педагогів [2, с.28]. До системи професійних компетентностей викладачів входить не лише оволодіння певною галуззю знань, а й сучасними інформаційними технологіями та технікою, інформаційною культурою, вмінням представити навчальний матеріал (тему для обговорення, проект та ін.) аудиторії, провести презентацію. При цьому важливо, щоб за технічною стороною, за підготовленою презентацією навчального, наукового, методичного чи іншого матеріалу не загубитись, а розкритись як особистість, викладач повинен досконало оволодіти педагогічною технікою, мистецтвом самопрезентації для створення особистісного позитивного іміджу.

Проте в проаналізованих наукових працях недостатньо розкрито проблема мистецтва самопрезентації і ролі педагогічної техніки в комунікативному процесі, в педагогічній діяльності освітян.

Мета роботи – проаналізувати та розкрити роль педагогічної техніки у мистецтві самопрезентації у професійній діяльності викладача.

Виклад основного матеріалу. Професійна діяльність викладача у певній мірі пов'язана з публічною діяльністю, а саме: публічним мовленням – це виступ перед навчальною аудиторією студентів, учнів, слухачів; виступ перед науковою аудиторією про нові відкриття та дослідження у науковій сфері; виступ на конференціях різного рівня, засіданнях, нарадах, колоквиумах, творчих зібраннях; вміння проводити бесіду, діалог, диспут, перемовини та ін. При публічному виступі, незалежно від бажання викладача, відбувається процес самопрезентації виступаючого.

Публічна промова – це складна мисленнєво-емоційна мовленнєво-комунікаційна діяльність викладача, яка поєднує у собі поняття класичної риторики: логосу (раціонального, логічного викладу теми), етосу (дотримання морально-етичного аспекту як в зовнішньому вираженні, так і в мовленні), пафосу (виклад матеріалу з емоціями, почуттями, щиро). Публічне мовлення як педагогічна діяльність викладача синтезує в собі різні види діяльності: акторську майстерність – в умінні заволодіти увагою слухачів і захопити красою думки; мистецтво публічного виступу політика з метою переконання та впливу на аудиторію; роботу психолога в умінні відчувати, зрозуміти бажання слухачів, щоб активізувати й спонукати аудиторію до творчої комунікативної взаємодії.

Враховуючи новітні освітні тенденції впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, професійна діяльність педагога урізноманітнюється, змінюється специфіка професійної діяльності, актуальності набуває вміння презентувати свій виступ, себе, тобто організувати та провести презентацію, активізувавши навчальну аудиторію для досягнення поставленої мети.

На сучасному етапі у лінгвістиці вироблений термін-еталон поняття «презентація» на відміну від терміну «самопрезентація». Презентація – це :

– «(від лат. *praesento* – *передаю, вручаю*) – подання переказного *векселя* для його *акценту* особі, яка зобов'язана сплатити по ньому *тарсатові*» [3,с.542];

– «публічне представлення чого-небудь нового для ознайомлення, реклами чи для підвищення популярності» [4,с.198];

– «1. Публічне представлення чого-небудь нового, що недавно з'явилося, було створено. 2. *фін.* Пред'явлення до відшкодування, виплати грошового документа» [5,с.920].

В контексті нашої теми прийнятним є визначення, що «презентація – спеціально організоване спілкування з аудиторією, мета якого переконати або спонукати її до певних дій» [6,с.190]. Ефективність, дієвість спілкування між викладачем і студентом відбувається лише при успішній презентації. Для цього необхідно володіти такими основними вміннями, як: «подати» себе аудиторії, тобто самопрезентувати; володіти комунікативною компетентністю (вербальним та невербальним мовленням), риторичними законами (моделювання аудиторії, стратегічним, тактичним,

мовленнєвим, ефективною комунікації та ін.), педагогічною майстерністю, зокрема її складовою – педагогічною технікою, інноваційними технологіями та ін. Для аналізу даної проблеми у статті зупинимося лише на двох аспектах: самопрезентації та педагогічній техніці.

Самопрезентація є важливим чинником у професійній діяльності викладача. Вираження себе, «самоподача», «самопоказ», «саморекомендація», «самореклама – рекламування самого себе, своїх заслуг і достоїнств» [5,с.1101] є синонімами слова «самопрезентація» і несуть додаткове семантичне навантаження. Відсутність термінологічного стандарту (поняття «самопрезентація» у вказаних словниках не виявлено) є доказом того, що на даному етапі в українській лінгвістиці відбувається процес його становлення та формування (кодифікація терміна), проте в англійській науковій лексиці «self-presentation» є досить популярним (Ф. Хайдер, Л. Фестінгер, А. Фенігштейн, А. Басс, М. Снайдер, М. Шерієр та ін.). І хоча перша праця «Самопрезентація в повсякденному житті» була опублікована ще у 1959 році І.Гоффманом, проте вчені і практики-дослідники приділяють значну увагу аналізу феномена «самопрезентації» і з різних аспектів визначають цей термін.

Т.О. Чигирин розглядає самопрезентацію як «процес, під час якого відбувається управління сприйманням навколишнього соціуму через привертання уваги задля реалізації мотивації, задоволення потреб та досягнення цілей особистості, а також формується образ «Я» і підтримується самооцінка... Е.Л. Доценко в своїй праці «Психологія маніпуляції: феномени, управління і захист» розглядає самопрезентацію як управління комунікатором образами реципієнта. Г.В. Бороздіна вважає самопрезентацію процесом управління сприйняттям реципієнта шляхом цілеспрямованого привертання його уваги до таких особливостей свого зовнішнього вигляду, своєї поведінки, ситуації, які запускають механізми соціального сприйняття» [7].

Сутність комунікативної педагогічної діяльності викладача найбільш розкрита в дефініції: «самопрезентація (еквівалент американського поняття «*own presentation*» – *презентація себе*) – це вербальна й невербальна демонстрація власної персони в системі зовнішніх комунікацій» [8,с.104].

Для результативного публічного виступу має значення не тільки зміст промови, але і враження, яке викладач справляє на аудиторію, образ, який створює педагог в процесі мовлення, як зможе себе самопрезентувати, розрекламувати. Педагогічна техніка допомагає створити стиль, манеру викладу промови, розкрити мистецтво спілкування з аудиторією. Невербальна демонстрація себе: зовнішній вигляд, поведінка, жести, рухи, міміка викладача іноді більш промовисті, ніж слова. «...за результатами дослідження А. Міробяна, у комунікативному акті близько 7% інформації передається за допомогою слів, 38% відводиться на інші сигнали (звуки, інтонація, тембр голосу тощо), а решта 55% пов'язані з невербальними засобами мовлення. За Р. Бердвістелом, вербальний

компонент розмови охоплює 35%, а невербальний – 65% обсягу інформації» [8, с. 25].

Таким чином, невербальні засоби спілкування, які є складовими педагогічної техніки, є вирішальними у професійній діяльності викладача, а власне мовлення лише організовує, скеровує аудиторію на оволодіння новими знаннями, вміннями для набуття компетентностей у певній галузі знань. Викладач, який не опанував невербальну техніку, може викликати непорозуміння в аудиторії, спровокувати конфліктні ситуації, які будуть наслідком невідповідності вербального мовлення невербальному.

Вперше поняття «педагогічна техніка» ввів А. Макаренко, звернувши увагу «на такі «дрібниці»: як стояти, як сидіти, як підвестися зі стільця, з-за стола, як підвищити голос, усміхнутися, як подивитись»... неодноразово наголошував на необхідності... володіти прийомами організації власної поведінки і впливу на учня... Адже «вихованець сприймає вашу душу та ваші думки не тому, що знає, що у вас на душі робиться, а тому, що бачить вас, слухає вас» [2, с. 36].

Вчені В.М.Гриньова і С.Т.Золотухіна розглядають педагогічну техніку як сукупність умінь і особливостей етичної поведінки педагога, заснованої на правилах і принципах етикету, що дозволяють сформувати його педагогічну культуру, яка допомагає адекватно впливати на того, хто навчається, з метою формування його як всебічно розвиненої особистості завдяки доцільно обраним методам і формам діяльності відповідно до особливостей конкретних об'єктивних умов [9, с. 65-66].

Універсальним є визначення І.А. Зязюна, що педагогічна техніка – це сукупність професійних умінь, що сприяють «гармонійному поєднанню внутрішнього змісту діяльності вчителя і зовнішнього його вираження. І тоді майстерність педагога виявиться в синтезі духовної культури і педагогічно доцільної зовнішньої виразності» [2, с. 36].

Поняття «педагогічна техніка» має дві складові:

– внутрішня техніка – «створення внутрішнього переживання особистості, психологічне налаштування вчителя на майбутню діяльність через вплив на розум, волю й почуття;

– зовнішня техніка – втілення внутрішнього переживання вчителя в його тілесній природі: міміці, голосі, мовленні, рухах, пластиці.

Перша група пов'язана з умінням педагога керувати своєю поведінкою: техніка володіння своїм організмом (мімікою, пантомімікою); керування емоціями, настроєм для зняття зайвого психічного напруження, збудження творчого самопочуття; опанування умінням соціальної перцепції (техніка керування увагою, уявою); техніка мовлення (керування диханням, дикцією, гучністю, темпом мовлення). Друга група пов'язана з умінням вплинути на особистість і колектив: техніка організації контакту, управління педагогічним спілкуванням; техніка навчання тощо» [2, с. 37].

Гармонійне поєднання внутрішньої і зовнішньої сторони педагогічної техніки у процесі спілкування з аудиторією надає можливість викладачу провести успішну самопрезентацію, створивши образ досконалого промовця, який володіє мистецтвом ефективної

комунікації, педагогічної дії. Таким чином самопрезентація є важливим чинником у професійній діяльності викладача і розкривається через опанування внутрішньою і зовнішньою педагогічною технікою.

Формування самопрезентації викладача – це складний процес, який відбувається у декілька етапів: від створення першого враження до формування авторитету викладача, від об'єктивного бачення особи виступаючого до суб'єктивного сприйняття аудиторією педагога. Самопрезентація відбувається завжди, незалежно від того, як викладач її уявляє або й зовсім не думає про неї. Деякі дослідники, поділяючи думку І. Гоффмана, вважають, що самопрезентація може бути усвідомленою (контрольованою) і неусвідомленою (автоматичною).

А. Фенігстейн, М. Шерієр, А. Басс вважають, що усвідомленість самопрезентації залежить від рівня самосвідомості суб'єкта самопрезентації. Якщо людині не властиве усвідомлення самопрезентації, тобто не цікавить думка оточуючих, не задумується над своєю поведінкою, то самопрезентація такої особи відбуватиметься неусвідомлено, спонтанно. «Автоматизм і усвідомленість презентаційної поведінки, вибір стратегій і тактик самопрезентації також залежать від значущості об'єкта (аудиторії) для суб'єкта самопрезентації. Результати численних досліджень підтверджують, що чим більше важливим для суб'єкта самопрезентації є об'єкт (аудиторія), тим більш усвідомлено він здійснює свої самопрезентаційні дії, прогнозуючи і оцінюючи реакції аудиторії. Прикладом є публічний виступ...» [10, с. 164].

Професійна діяльність викладача має бути усвідомленою самопрезентацією, щоб зацікавити аудиторію предметом повідомлення, заволодіти увагою, спонукати до дії й реалізувати процес ефективної комунікації.

Першим найважливішим етапом є формування першого враження, яке містить емоційний і оцінний компоненти. «...за даними наукових досліджень близько 70% інформації людська істота сприймає за допомогою візуального (зорового каналу)» [8, с. 26], тому на цьому етапі увага аудиторії фіксується на зовнішньому вигляді, оформленні (одяг, обличчя, міміка), експресії, зовнішній виразності, поставі, жестах, тобто на оволодінні педагогічною технікою: вмінні викладача вийти на публіку (хода, рухи тіла), регулюючи свій психічний стан (хвилювання, занепокоєння, збентеження). «...кожній людині, котра виступає перед слухачами, важливо пам'ятати такі поширені в театральному середовищі слова: «Про майстерність акторів можна робити висновок за тим, як вони виходять і як сходять зі сцени»... [8, с. 44].

Візуалізація красивого образу викладача: обличчя, фігури надає виступаючому впевненості, а отже позитивного впливу на аудиторію. «Фізична врода, – зазначає психолог С. Рей (США), – може підняти самооцінку, рівень вимог і взагалі дати людині позитивне бачення світу, що сприяє успіху у найрізноманітніших галузях» [11, с. 173].

Проте залишається загадкою, як людина не достань красива може володіти магнетизмом і захоплювати

промовою слухачів, «вести» їх за собою. Вчені називають це «харизмою». З грецької мови «charisma» – «милість», «божий дар» – «це феномен соціального сприйняття та взаємодії, який надляє особистість природними властивостями впливати на інших людей і викликати в них беззастережну віру в її можливості» [8,с.99].

Бути харизматичним у професійній діяльності викладача – значить уміти проводити успішну самопрезентацію, притягувати і утримувати увагу аудиторії, співпрацювати з нею. Для цього під час публічного виступу необхідно педагогу не лише досконало володіти невербальним мовленням, а й аналізувати як свою «мову тіла», так і слухачів. Наприклад, «...коли промовця чи лектора слухати зі схрещеними на грудях і стисненими руками, то недоотримується 35% інформації порівняно зі слуханням у вільній позі» [12,с.104]. Щоб невербальне мовлення було відпрацьованим до автоматизму, американський вчений Алан Піз рекомендував щодня виділяти на це бодай 15 хвилин. Проте використання викладачем зовнішньої техніки повинно органічно поєднуватися з почуттями, думкою, переживаннями. І.А. Зязюн радив: «... слід не приміряти образи, а виявляти зовні зміст задуму педагогічної дії, знявши «м'язові затиски», щоб внутрішнє тепло думки і почуття благородно сяяли в погляді, миміці, слові...» [2,с.47].

Отже, при формуванні самопрезентації викладача перше враження буде успішним, якщо педагогічна техніка як зовнішній прояв особистості розкриватиме його духовний світ. «Видатний кінорежисер М.Ромм якось зауважив, що за допомогою гриму в кіно можна зробити все: негарного – красенем, некрасиву жінку – казковою красунею, крім одного: тупі очі, якщо вони показані на екрані крупним планом, не можна зробити розумними» [11,с.173].

Самопрезентуючи себе, викладач має достанько володіти артистизмом, зовнішньою привабливістю, природністю рухів і разом з тим бути внутрішньо зібраним, організованим, зосередженим, випромінювати доброзичливість, щирість, повагу до аудиторії. Тому виступаючий повинен продумувати, як буде формуватися перше враження про нього і які акценти доречно розставити в момент появи перед публікою. «...здатність фахівця вигідно презентувати власну персону іншим учасникам... комунікації свідчить про те, що він, об'єктивно проаналізувавши й адекватно оцінивши свої сильні та слабкі сторони, під час взаємодії вміло наголошує на перших із них і так само «майстерно» приховує свої недоліки» [8,с.99]. За дослідженнями науковців, на 70% від першого враження залежить успіх презентації викладача і самопрезентації.

Таким чином на першому докомунікативному, організаційному етапі формування самопрезентації визначальна роль належить педагогічній техніці. При соціальній перцепції (процес сприймання людини людиною) у підсвідомості слухачів складається перше враження про викладача, яке, за дослідженнями науковців, на 75 % є правильним.

Наступним, другим етапом самопрезентації є закріплення враження і початок формування образу.

Оскільки «на думку американських вчених для формування першого враження від співрозмовника важливими є перші чотири хвилини зустрічі, а деякі вважають, що досить і двох хвилин» [6,с.157], то решту часу виступу викладача аудиторія переконується у правильності першого враження, прогножуючи передбачувані якості особистості, аналізуючи невербальне і вербальне мовлення педагога.

Складовими самопрезентації викладача на цьому етапі є: погляд (для встановлення психологічного контакту з аудиторією), привітання і початок виступу. З початку комунікативного процесу, мовлення педагога, починає формуватися образ (імідж) промовця. З цього моменту від ефективності управляти враженням про себе, залежить успішність самопрезентації. Важливо втримати позитивне враження, а якщо негативне, то трансформувати у позитивне, змінюючи його відносно обставин. І.Гоффман зазначив, що імідж – це «мистецтво керувати враженням».

Третій етап формування образу (іміджу) викладача відбувається під час мисленнєво-емоційної мовленнєво-комунікаційної діяльності. Педагог, застосовуючи закони риторики: мовленнєвий, тактичний, моделювання аудиторії та ефективної комунікації, має вплинути на слухачів, щоб досягти надалі у професійній діяльності поставлених цілей, виконання педагогічних завдань.

А. Панфілова, Ф. Хміль, В. Пасинок зазначають, що у процесі спілкування для створення певного цілісного образу використовуються такі основні механізми міжособистісного сприймання, як: ідентифікація, стереотипізація, симпатія, емпатія, рефлексія, атракція. Вони є досить ефективними засобами для пізнання, оцінювання, співпереживання, співчуття, розуміння людини себе самої, а також з'ясування того, як аудиторія бачить викладача [8,с.58-61]. Проте на всіх етапах самопрезентації важливим у професійній діяльності викладача є вміння розвивати саморефлексію – це «самоаналіз, контроль власної інтелектуальної роботи, емоційного стану, поведінки» [5,с.1101].

Дія системно-аналітичного закону риторики (аналіз ефективності та результативності промови) пов'язана із саморефлексією викладача, з вміннями у професійній діяльності відчувати психологічну атмосферу аудиторії, обрати оптимальний стиль комунікативної поведінки, стимулювати інтелектуальну, емоційну взаємодію для забезпечення ефективного комунікаційного, педагогічного впливу. «М.Снайдер вважає, що від рівня саморефлексії (самомоніторингу) залежить поведінка людини. Чим вище цей рівень, тим більш свідомо людина себе презентує, намагається справити якнайкраще враження на оточуючих» [10,с.160].

Самопрезентація, як комунікативний процес, на третьому етапі поєднує вербальне і невербальне мовлення, формуючи цілісний образ (імідж) викладача. Поняття «імідж (англ. *image*) від лат. – образ, вид, уявлення, враження – це образ певної особи, який цілеспрямовано формується з метою забезпечення емоційно-психологічного впливу на когось...» [8,с.99].

На четвертому, наслідковому етапі при успішній самопрезентації формується авторитет педагога, який є наслідком ступеня реалізації поставлених завдань,

співвідношення мети та отриманого результату. «Науковцями також встановлено, що популярність оратора безпосередньо залежить від гармонійного поєднання таких двох аспектів: з одного боку, здатності бути завжди самим собою, потреби в розкритті власної індивідуальності під час промови, відсутності бажання копіювати слова чи дії інших людей, а з другого – чітке дотримання меж експресивності в поведінці» [8,с.45].

В розрізі даної теми авторитет педагога залежить від мистецтва самопрезентації і педагогічної техніки, тобто вміння використовувати власний психофізичний апарат як інструмент впливу, культуру мовлення, етикет, які дають педагогу можливість глибше, яскравіше, талановитіше виявити свою позицію, продемонструвати ерудицію, інтелект, вміння для досягнення комунікативних педагогічних цілей.

Особливістю педагогічної діяльності викладача є те, що перші три етапи формування самопрезентації є тимчасовими і навчальна аудиторія, склавши враження, створивши образ педагога на перших заняттях і закріпивши його у свідомості, при подальшому спілкуванні з викладачем акцентує увагу на комунікативному процесі. На педагога «працює» його імідж, а подальші заняття впливають на формування і створення авторитету, як наслідку успішної самопрезентації.

Мистецтво самопрезентації – це докомунікативний, комунікативний і посткомунікативний процес, у якому часові рамки розмиті, відсутні чіткі межі. Самопрезентація складається в процесі педагогічної діяльності викладача і є успішною внаслідок оволодіння педагогічною технікою, яка чітко проявляється у кожному з етапів: зокрема в першому – це створення першого враження, у другому етапі – закріплення враження і початок формування образу, у третьому – формування образу (іміджу), у четвертому – найдовшому етапі – формування авторитету.

Висновки. В сучасних освітніх реаліях по-новому набуває актуальності володіння мистецтвом самопрезентації і, зокрема, педагогічною технікою для створення особистісного позитивного іміджу з метою забезпечення якості процесу навчання, досягнення комунікативної мети, педагогічної дії у професійній діяльності викладача.

Успішність самопрезентації педагога розкривається через майстерне оволодіння педагогічною технікою, вербальними і невербальними засобами мовлення; успішність залежить від уміння справити враження про себе, управляти ним у процесі комунікативної взаємодії, створюючи позитивний образ (імідж) та продукуючи авторитет. Ефективність, дієвість спілкування відбувається лише при успішній самопрезентації.

Таким чином, щоб оволодіти мистецтвом самопрезентації викладачу необхідно аналізувати власний душевний стан, почуття, переживання; здійснювати процес самоспостереження, самоспоглядання і скеровувати його на саморозвиток, самоствердження для творчої самореалізації. Мистецтво самопрезентації викладача у професійній, педагогічній діяльності – це шлях до самовираження, самовдосконалення, професійного зростання.

Література

1. Сагач Т.М. Риторика: навч. посіб. [для студ. серед. і вищ. навч. закл.] / Т.М. Сагач. – К.: Ін Юре, 2000. – 568 с.
2. Педагогічна майстерність: [підруч.]/І.А. Зязюн, Л.В. Крамушенко, І.Ф. Кривонос та ін. / За ред. І.А. Зязюна. – [3-тє вид., допов. і переробл.]. – К.: СПД Богданова А.М., 2008. – 376с.
3. Словник іншомовних слів. / За ред. О.С. Мельничука. – К.: Головна редакція УРЕ, 1977. – 776 с.
4. Нові слова та значення: словник / Ін-т укр. мови НАН України; уклали: Л.В. Туровська, Л.М. Василькова. – К.: Довіра, 2008. – 271 с. – (Словники України).
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови [уклад. і голов. ред. В.П. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВПЦФ «Перун», 2004. – 1440 с.
6. Шевчук С.В. Українська мова за професійним спрямуванням: підруч. / С.В. Шевчук, І.В. Клименко. – [2-ге вид., виправ. і доповн.]. – К.: Алєрта, 2011. – 696 с.
7. Чигирин П.О. Самопрезентація: визначення, види, стратегії, техніки. –/ П.О. Чигирин // зб. наук. праць Інституту психології імені Т.С.Костюка НАПНУ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/pzpp_2012_24_5_30.pdf
8. Пасинок В.Т. Основи культури мовлення: навч. посіб. / В.Т. Пасинок. – К.: Видавництво «Центр учбової літератури», 2012. – 184 с.
9. Педагогічна майстерність учителя: навч. посіб. / За ред. В.М. Гриньової, С.П. Золотухіної. – [2-ге вид., виправ. і доповн.]. – Х.: «ОБС», 2006. – 224 с.
10. Пикүлєва О.А. Теоретические подходы к пониманию самопрезентации личности через призму осознанности-неосознанности процесса. – / О.А. Пикүлєва. // Психология. Журнал Высшей школы экономики. III. 10, № 4. – 2013. – С. 158 – 172. [Електронний ресурс] – Режим доступа: https://psy-journal.hse.ru/data/2014/06/04/1323617318/Pikuleva_10-04p158-172.pdf
11. Палєха Ю.І. Етикет ділових відносин: навч. посіб. / Ю.І. Палєха. – К.: Кондор, 2007. – с. 356. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDORJ/CD/ETUKA_DV.pdf
12. Радевич-Винницький Я.К. Етикет і культура спілкування / Я.К. Радевич-Винницький. – К.: III-во «Знання», КОО, 2008. – 291 с.

References

1. Sagach T.M. Rhetoric: navch. posib. [dlya stud. sered. i vissh. navch. zakl.] / T.M. Sagach. – K.: In Yure, 2000. – 568 s.
2. Pedagogichna maystermist: [pidruchn.] / I.A. Zyzun, L.V. Kramushchenko, I.F. Krivonos ta in. / Za red. I.A. Zyzuuna. – [3-te vid., dopov. i pererobl.]. – K.: SPD Bogdanova A.M., 2008.–376s.
3. Slovnik inshomovnih sliv. / Za red. O.S. Melnichuka. – K.: Golovna redaktsiya URE, 1977. – 776 s.
4. Novi slova ta znachennya: slovnik / In-t ukr.movi NAN Ukraini; uklali: L.V. Turovska, L.M. Vasilkova. – K.: Dovira, 2008. – 271 s. – (Slovniki Ukraini).
5. Velikyj tлумачniy slovnik suchasnoyi ukrayinskoji movi [uklad. i golov. red. V.T. Busel]. – K.; Irpin: VTF «Perun», 2004. – 1440 s.
6. Shevchuk S.V. Ukrayinska mova za profesiynim spryamuvannjam: pidruch. / S.V. Shevchuk, I.V. Klimenko. – [2-ge vid., viprav. i dopovn.]. – K.: Alerta, 2011. – 696 s.

7. Chigirin T.O. Samoprezentatsiya: viznachennya, vidy, strategiyi, tehniki. –/ T.O. Chigirin // z6. nauk, prats Institutu psihologiyi imeni G.S.Kostyuka NAPONU. [Elektronnyy resurs] – Rezhim dostupu: file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/pzpp_2012_24_5_30.pdf

8. Pasinok V.G. Osnovi kulturi movlennya: navch. posib. / V.G. Pasinok. – K.: Vidavnistvo «Tsentr uchibovoyi literaturi», 2012. – 184 s.

9. Pedagogichna maysternist uchitelya: navch. posib. / Za red. V.M. Grinovoyi, S.T. Zolotuhinoyi. – [2-ge vid., viprav. i dopovn.]. – H.: «OVS», 2006. – 224 s.

10. Pykul'eva O.A. Teoreticheskiye podkhody k ponymaniyu samoprezentatsyy lichnosty cherez pryzmu osoznannosty-neosoznannosty protsessa. / O.A. Pykul'eva. // Psikhologiyu. Zhurnal Vysshey shkoly ekonomyky. T.10, # 4. – 2013. – S. 158 – 172. [Elektronnyy resurs] – Rezhim dostupu: https://psy-journal.hse.ru/data/2014/06/04/1323617318/Pikul'eva_10-04p158-172.pdf

11. Paleha Yu. I. Etika dilovih vidnosin: Navch. posib. / Paleha Yu. – K.: Kondor, 2007. – s. 356. [Elektronnyy resurs] – Rezhim dostupu:

http://library.nlu.edu.ua/POLJN_TEXT/KNIGI/KONDORJ/CD/ETUKA_DV.pdf

12. Radevich-Vinnitskiy Ya.K. Etiket i kultura spil'kuvannya / Ya.K. Radevich-Vinnitskiy. – K.: T-vo «Znannya», KOO, 2008. – 291 s.

Grytsaenko L.M.,

senior lecturer of the Department of Pedagogy and Methods of Professional Training, the head of the educational-methodical Department of the Kyiv National University of Technology and Design, vesna.mila.m@mail.ru

Ukraine, Kyiv

THE ART OF SELF-PRESENTATION AND TEACHING TECHNIQUE IN PROFESSIONAL ACTIVITY OF TEACHER

The concept of self-presentation and stages of its formation in the teacher's professional activities was determined in the article. The question of efficient use of educational technology in the art of self-presentation to achieve communication goal were considered.

Key words: the art of self-presentation, teaching technique, presentation, professional activity of the teacher, pedagogical activity, process of effective communication.

